

WADA. Antidopingbekæmpelse er endt i domme på uskyldige atleter, mens dopede sportsfolk stadig slipper fri. Prominente forskere fælder en hård dom.

Lukkede cirkler

AF KLAUS WIVEL

CLAUDIA Pechsteins glørværdige karriere endte i en skandale. Den dengang 37-årige tyske skøjteløber, som har vundet fem olympiske medaljer, blev anklaget for dopingmisbrug under Verdensmesterskaberne i Norge i februar 2009. Skønt Pechstein bedyrede sin uskyld, gav den internationale skøjteunion hende to års karantæne. Den internationale sports højesteret CAS stadfæstede dommen. En usædvanlig atlets bedrifter ligger i ruiner.

I dag tager en række forskere Pechstein i forsvar. De ser hendes sag som endnu et tegn på, at sportsorganisationer og internationale dopingagenter – deriblandt den største, WADA – idømmer uskyldige atleter hårde straffe på baggrund af tvivlsomme og fejlbehæftede prøver. Kritikerne mener, at WADA og antidopingagenterne er lukkede systemer, hvis metoder ikke er åbne for videnskabelig kritik. De siger, at risikoen for, at uskyldige bliver dømt, og at skyldige slipper fri, er for høj. Flere erklærer, at vi må indse, at der indtil videre ikke findes sikre metoder til at afsløre doping.

Kritikken deles ikke i de nationale sportsorganisationer. Jesper Frigast Larsen, der er OL- og Eliteidrætschef i Dansk Idrætsforbund, mener, at etableringen af WADA i 1999 »var et meget væsentligt fremskridt i dopingbekæmpelsen.«

Han fortsætter: »Samarbejdet mellem regeringerne og sportsorganisationerne, som ligger til grund for WADA, er en unik konstruktion, som er af meget stor værdi for idrætten og dermed for antidopingarbejdet troværdighed over for den enkelte idrætsudøver. En tilbagevendende til tidligere tiders juridiske ragnarok på dopingområdet er en utænkelighed i dag. Der er ingen vej tilbage fra WADA. Organisationer og udøvere er nødt til at stole på, at WADA leverer antidopingarbejde af højeste kvalitet.«

DEN tillid er fejlanbragt, siger kritikerne. Ifølge den hollandske kemometriker Klaas Faber er der en mængde sager, der viser, at noget er gået helt galt, og Pechstein-sagen er det mest åbenlyse eksempel på, hvor mangelfuldt dopingbekæmpelsen fungerer i disse år. Han siger, at hendes dom »statistisk set var en fejl – jeg har sjældent set så massiv dumhed.«

Pechstein, der aldrig var blevet testet positiv og aldrig har været under mistanke, blev dømt, efter at hendes såkaldte blodværdier viste »anormale« udsving i forhold til en stærkt proklameret ny antidoping-kontrolmetode, som en lang række sportsgrene har indført.

Den kaldes det »biologiske pas« eller »blodpasset«. Metoden bunder i, at atleter skal have deres individuelle blodpas, som angiver grænser for, hvor høj for eksempel hæmatokritværdien eller de umodne blodceller, de såkaldte *retikulocytter*, må få lov at blive. Kommer de over en vis grænse – afstemt personligt efter hver eneste atlet – tages det som indirekte bevis på dopingmisbrug. WADA har åbnet for muligheden for at dømme atleter ud fra denne form for indirekte bevisførelse.

Antallet af retikulocytter i Pechsteins blod var helt ekstremt højt i hendes blodprøve i Norge, hvad der gav mistanke om, at hun har brugt det præstationsfremmende, ulovlige stof EPO.

Klaas Faber arbejder med at kombinere ekspertise fra kemi, statistik og matematik, og han har været tilknyttet adskillige velmeriterede institutter. Han siger, at Pechsteins blodværdier den dag blev evalueret efter nogle besynderlige ad-hoc retningslinjer, der vil give falske prøver i en ud af tyve tests, når man tager højde for, at skøjteløberens blodprofil fra naturens hånd var helt usædvanlig. Det vil sige, at Pechstein havde fem procents risiko for at få en test, hvor udsvingene sprængte grænserne for hendes biologiske pas.

»Men reelt var risikoen meget større, fordi hun blev testet så ofte,« siger han.

Han mener, at sagen er en skandale.

I Pechstein-sagen har Den Internationale Skøjteunion kun brugt beviser, der er til hendes ulempe. Den har brugt ukorrekt videnskab. Anklagerne har implicit gået ud fra, at hun var skyldig. Det virker, som om Skøjteunionen ønskede, at hun skulle dømmes. Og Den Internationale Højesteret for Sport CAS var mere end villig til at samarbejde.

Man har ingen beviser for, at hun nogensinde har brugt doping, og risikoen for at sprænge rammerne af blodpasset var betragtelig. »Ingen kan i dag sige, at vi ikke vidste bedre – medmindre de vil indrømme deres egen inkompetence.« Faber mener, det er på grænsen til »fusk«, og at nogen »fortjener at få deres titler revet af.«

Det værste ved sagen er, at havde Skøjteunionen fulgt de retningslinjer om individuelle hensyn, som WADA selv har lagt, ville hun ikke være blevet dømt, fortsætter han.

»Det vil sige, at WADA nu accepterer en dom i Skøjteunionen, som går imod WADAs egne retningslinjer. Det er uheldigt.«

WADA blev oprettet i 1999 for at »harmonisere antidopingpolitikken i hele verden« inden for alle sportsgrene og rense ud i den gift, der truede med at ødelægge flere sportsgrene. Verdens Anti Doping Agentur administrerer den såkaldte WAD-kode, der er retningslinjer for dopingbekæmpelsen og for, hvilke stoffer der bør forbydes.

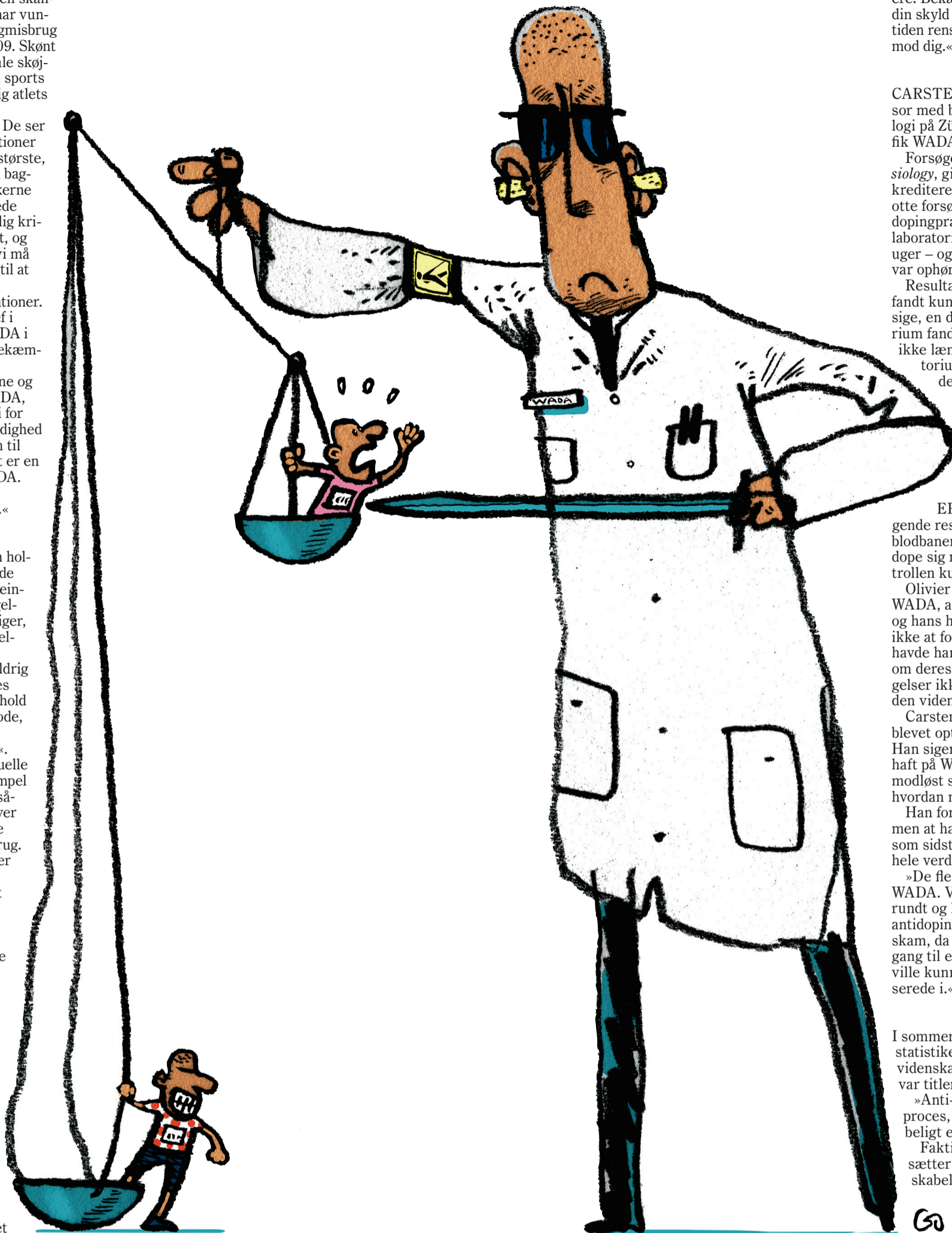
Professor i fysiologi, den svenske overlæge Bengt Saltin, har selv været dybt involveret i at bekæmpe dopingmisbrug. Han har været med til at stifte WADAs nationale underafdeling, Anti Doping Danmark, og var ADDs første formand. I dag mener han, at WADA har været en skuffelse. Om Pechstein-sagen siger han, at hun »ikke blev dømt efter grundsætningen i al retspraksis: At tvivlen skal komme den anklagede til gode.«

Han fortæller, at det til at begynde med var biomedicinere, der havde indflydelse på, hvordan WADA skulle se ud. »Men fra 2005 gik det hen og blev tjenestemænd og jurister, der overtog,« siger han.

I dag synes Bengt Saltin, at antidopingarbejdet »er meningsløst«. Han beklager sig over, at der tilsyneladende ingen dialog er mellem udefrakommende eksperter og WADAs egne laboratorier og analytikere.

I december 2006 skrev den Pulitzer-pris-vindende amerikanske journalist Michael A. Hiltzik to store artikler i sin avis *Los Angeles Times*. Efter at have gennemgået mere end 250 sager om doping hos atleter leverede han en sønderlemmende kritik af WADA. Han gav eksempler på en lang række sportsfolk, der havde måttet tilbagelevere deres medaljer og fået karriererødelæggende karantæner for at have forbudte stoffer i blodet selv i så lave mængder, at de overhovedet ikke kunne have nogen præstationsfremmende effekt.

For eksempel fortalte han historien om Alain Baxter, som ved vinterlegene i Salt Lake City i 2002 vandt den første

Anti Doping Danmarks stjer, professor i fysiologi, overlæge Bengt Saltin:
»WADA har været en skuffelse. Antidoping-arbejdet er i dag meningsløst.«

britiske medalje i alpin skiløb. To dage senere kom det frem, at hans urinprøve indeholdt spor af det forbudte stof methamphetamine. Bronzemedaljen måtte han levere tilbage.

At han havde fået det forbudte stof, fordi han havde brugt *Vicks Vapor Inhalor* – en næsespray – var uden betydning. Dopingbekæmpelsen under WADA foregår efter et princip om objektivt ansvar. Det vil sige, at atleterne regnes for skyldige, ligegyldigt om de har haft til hensigt at indtage et forbudt stof eller ej. Udover at måtte levere medaljen tilbage fik Baxter tre måneders karantæne.

Michael Hiltzik fortæller også historien om den dengang 17-årige italienske svømmer Giorgia Squizzato, der under en konkurrence i 2004 brugte noget antibiotisk creme, som hendes mor havde købt til hende, til en infektion i foden. I cremen var et steroid, som var på WADAs liste over forbudte stoffer. Skønt dommeren ved voldgiftssagen erkendte, at stoffet ikke kunne have forbedret hendes præstation, fik hun et års karantæne. En regel er en regel.

Michael Hiltziks dom over antidopingsystemet i december 2006 lod: Tusindvis af atleter er underlagt et system, hvor anti-doping-myndigheder fungerer som anklagere, dommere og jury. De gennemtvinger regler, de selv har formuleret, de straffer atleter på tests, hvis videnskabelige værdier er tvivlsomme, og som de selv udvikler og certificerer, mens de lukker døren for alle udefrakommende appeller og protester.

Kun i uhyre sjældne tilfælde har atleter fået medhold i en klage over for WADA, fortsatte han.

Hiltzik fortalte også historien om den olympiske sprinter Torri Edwards. Hun havde spist en sødetablet, som indeholdt det forbudte stof niketamid. Dommerne i international sports højesteret CAS erkendte, at hun ikke havde slugt pillen for »at snyde«, og det faldt dem »ikke let« at skulle give hende den dom, de gav hende: To års karantæne. Senere viste retten Torri Edwards nåde og nedsatte straffen til et år.

Michael Hiltziks artikel konkluderede, at sportsfolk, der ved en fejl har taget et forbudt stof, får lige så hårde straffe som de atleter, der har dopet sig bevidst. Siden han skrev sin artikel, er der dog blevet åbnet mulighed for at vise straf-fæmæssig fleksibilitet ved »usædvanlige omstændigheder«. Men det kræver, at atleterne kan overbevise dommerne om deres uskyld.

»Grunden til, at vi har loven om objektivt ansvar, er for at beskytte den rene atlets rettigheder,« siger WADAs generaldirektør David Howman.

»De rene atleter har ret til at konkurrere mod atleter, der ikke har brugt præstationsfremmende stoffer. Vi har gjort det helt klart, at atleterne har ansvar for at sikre sig, at de stoffer, de kommer i kroppen, ikke er med på den forbudte liste. Hvis det er på listen, har de et problem. Det har virket indtil nu. Af og til får man enkelte sager som den med den italienske svømmer, og hun fik en reduceret dom,« siger David Howman.

»Det er ligesom med advokater. Laver de fejl, kan de miste deres bestalling. Sådan er det overalt i samfundet.«

Men problemet er ikke bare det juridiske. Michael Hiltzik skrev i sin artikel i *Los Angeles Times*, at idrætsorganisationerne ofte udtaler sig om skyldsspørgsmål, før dommen falder, og falder derved atleterne i ryggen. Den amerikanske journalist observerede også, hvordan organisationerne lækker oplysninger til pressen om deres atleter, hvad den danske cykelrytter Michael Rasmussen fik at mærke, da Dansk Cykelunions direktør Jesper Worre under Tour de France i 2007 fortalte, at Anti Doping Danmark havde to advarsler på bjergrytteren.

Hiltzik erkender her tre år senere, at hans artikel ikke ændrede noget videre. Det skyldes især en ubegavet sportspresse.

»Hver gang en atlet tages for doping, styrtdykker diskussionens niveau,« siger Michael Hiltzik.

I USA har medierne skuffet mig. Men sportsjournalisterne har ikke for vane at se på komplicerede emner. Videnskab, jura, psykologi – de er meget utilpasse ved den slags. Derfor er der atleter, som på et meget spinkelt grundlag jævnes med jorden af pressen.«

Problemet i dag er, at der ikke findes foreninger eller grupper blandt atleter, der repræsenterer dem, der føler sig urimeligt dømt. Den enkelte er ofte overladt til sig selv.

»Bliver du anklaget, mister du alt,« siger Hiltzik.

»Denne lille gruppe af uskyldigt dømte opdager, at det system, som de havde tillid til, er ondsindet og urimeligt. De finder også ud af, at det er ekstremt dyrt at bekæmpe systemet. Sagsomkostninger løber ofte op i astronomiske summer. Så ønsker du en sportskarriere, er det måske bedst

bare at acceptere uretfærdighederne. For forsøger du at bekæmpe systemet, kan organisationerne ødelægge din karriere. Bekæmper du dem, får du et ry for ikke at ville erkende din skyld og for ikke at ville sige undskyld. Systemet vil hele tiden rense sit eget navn. De kan sætte en brandstorm i gang mod dig.«

CARSTEN Lundby er en internationalt anerkendt professor med base i Zürichs Center for Integreret Human Fysiologi på Zürichs Universitet. I 2008 lavede han et forsøg, der fik WADA-laboratorierne til at gå i panik.

Forsøget, som han publicerede i *Journal of Applied Physiology*, gik ud på at studere, hvor pålidelige WADA-akkrediterede laboratorier var. Lundby sendte urinprøver fra otte forsøgspersoner, som han i fire uger gav det effektive dopingpræparat EPO, til to forskellige WADA-akkrediterede laboratorier. Derefter sendte han prøver fra de følgende uger – også fra den sidste periode, hvor EPO-behandlingen var ophørt, og stoffet ude af urinen.

Resultatet var ildevarslende. Det første laboratorium fandt kun nogle af de EPO-holdige prøver positive. Det vil sige, en del EPO-brugere gik fri. Men det samme laboratorium fandt en af de prøver positive, hvor forsøgspersonen ikke længere burde have EPO i urinen. Det andet laboratorium fandt ingen positive prøver blandt de urintests, der indeholdt EPO. Konklusionen efter forsøget lå lige for: De, der dopede sig, gik for det meste fri. Og de, der ikke gjorde, stod i fare for at blive uretfærdigt dømt.

Prøver udført under og efter indsprøjtningerne demonstrerede desuden, at præstationsniveauet for forsøgspersonerne var forhøjet markant i mindst tre uger efter sidste EPO-indsprøjtning. Det var også et yderst foruroligende resultat, da EPO-stoffet forsvinder meget hurtigt fra blodbanen. Reelt viste Carsten Lundby, at det var muligt at dope sig med EPO før et stort etapeløb, uden at dopingkontrollen kunne afsløre det undervejs i løbet.

Olivier Rabin, nu tidligere videnskabelig direktør i WADA, affejede Carsten Lundbys kritik med, at danskere og hans hold var forudindtagede. Han rettesatte dem for ikke at forstå de tekniske detaljer i analyserne, og for at de havde handlet utetisk ved ikke at informere laboratorierne om deres hensigt. Derfor undergravede Lundbys undersøgelser ikke dopingprøvernes troværdighed, konkluderede den videnskabelige direktør.

Carsten Lundby fortæller, at WADAs indsigelser ikke er blevet optaget som videnskabeligt autoriseret tidsskrift. Han siger også, at hans undersøgelse ingen indflydelse har haft på WADAs måde at analysere urinprøver på. Noget modløst siger han, at han »ikke kan finde en god løsning på, hvordan man afslører dopere.«

Han forklarer, at dopingbekæmpelsen er fuld af penge, men at han ikke selv længere kan søge penge hos WADA, som sidste år fik omkring 150 millioner kroner i bidrag fra hele verden.

»De fleste af mine internationale kolleger er trætte af WADA. Vi anser dem for at være en flok venner, der går rundt og klapper hinanden på skuldrene. Jeg gider ikke antidoping-arbejde mere. Og det er selvfølgelig en stor skam, da vi igennem vores videnskabelige arbejde har adgang til en stor mængde data og viden, som netop WADA ville kunne have stor gavn af. Men det er de ikke interesserede i.«

I sommeren 2008 skrev professor Donald A. Berry, biostatistiker ved University of Texas, en artikel i det ansete videnskabelige tidsskrift *Nature*. »The Science of Doping« var titlen, og den skulle forstås ironisk.

»Anti-doping kampen er ikke videnskab. Vi har ikke en proces, hvor laboratorieprøver er baseret på en videnskabeligt efterprøvet praksis,« siger han.

Faktisk aner vi ikke, hvordan de gør de her ting, fortsætter Donald Berry. De har aldrig publiceret i videnskabelige tidsskrifter, hvad de gør.«

Den store usikkerhed har store konsekvenser for kampen mod doping:

»Jeg troede, at da jeg skrev artiklen i *Nature*, ville det vække nogen bekymring blandt dem, som har med antidoping at gøre. Men det er, som om de lever på en anden planet. De ser det ikke,« siger Donald Berry.

Tre højtstående WADA-repræsentanter svarede, at den amerikanske professors artikel var »uansvarlig« og »afslørede en basal mangel på kendskab til regler og procedurer.« De oplyste en række kriterier for, hvordan laboratorier undgår falsk positive prøver.

»WADA opfordrer de akkrediterede laboratorier til at publicere i peer-reviewed videnskabelige tidsskrifter, skønt ikke alle informationer kan offentliggøres direkte,« skrev de. Laboratorierne må holde deres undersøgelsesmetoder hemmelige, så atleter, der ønsker at dope sig, ikke kan tage modforholdsregler.

»VI lytter gerne til vores kritikere,« siger WADAs generaldirektør David Howman. »Vi er totalt åbne.«

– *Tog I også Carsten Lundbys undersøgelse alvorligt?*

»Det gjorde vi. Du må huske på, at han taler om noget, der foregik for to år siden. Siden dengang har EPO-testen udviklet sig betragteligt med input fra mange mennesker. Det har vi gjort for at sikre os, at de analyser, som foretages af laboratorierne, er videnskabeligt i orden.«

– *Donald Berry hævder, at jeres arbejde er uvidenskabeligt.*

»Af og til må man erklære sig uenig med folk – og specielt med videnskabsmænd. Globalt set er det svært at finde videnskabsmænd, der er 100 procent enige. En af grundene til, at de er videnskabsmænd, er, at de ønsker at debattere. Det får de penge for.«

– *Er det ikke et rimeligt argument, han kommer med?*

»Jeg tror, hr. Berry er på vildspor. Hvis han ser på, hvad der sker nu, kunne det være, han ville sige noget andet. Jeg vil med glæde tale med ham personligt. Men folk elsker at skyde på WADA uden at have alle de informationer, der kræves for at opføre sig professionelt.«

– *Det her er højt estimerede videnskabsmænd, der skriver i videnskabeligt anerkendte tidsskrifter?*

»Der vil altid være nogle videnskabsmænd, der er uenige med andre. Det er sundt.«

– *I den videnskabelige verden er der dog noget, der er mere sandt end andet?*

»Her tager du fejl. Jeg er ikke videnskabsmand, men jeg har haft at gøre med mange videnskabsmænd med mange forskellige holdninger.«

– *Kan atleter stole på det arbejde, de WADA-certificerede laboratorier laver?*

»Ja.«

– *Hjælper jeres arbejde med at eliminere doping?*

»Der har været et kæmpe skifte fra dengang, vi begyndte, og til i dag.«